

Zinātnes Vestnesis

LATVIJAS ZINĀTNIĒKU SAVIENĪBAS LAIKRAKSTS

№ 5 (48) 1993. gada aprīlis

Cena 4 rubļi

Intervija

Ko gaidām no zinātniekiem?

Ar LR AP Arhitektūras un celtniecības, enerģētikas, transporta un informātikas komisijas priekšsēdētāju OJĀRU BLUMBERGU sarunājas žurnāliste ZAIGA KIPERE

— Šķiet, ka starp valdību un zinātniekiem radusies tāda kā neuzticība, kā savstarpēja apvainošana. No vienas puses — jūs mums dodāt pārāk maz naudas, no otras — jūs pārāk maz dodāt Latvijas fautsaimniecībai. Kāds, raugoties no jūsu vadītās komisijas interesēm, varētu būt zinātnieku darbības lauks?

— Ilgus gadus mēs savai rūpniecībai nepieciešamās izejvielas esam ievēduši no ārpuses. Gandrīz katrā uzņēmumā direktora kabinetā bija tāda Padomju Savienības, Eiropas vai pasaules karte, kur koši iezīmētas līnijas savienoja Latviju ar tām vietām, no kurienes saņēmām detaļas, izejvielas, enerģijas resursus. Jo vairāk bija līniju, jo biežāks savstarpējo piegāžu zirnekļa tīkls, jo skaitījās labāk. Tagad daudzas rūpniecības nozares, celtniecība, enerģētika, transports, gandrīz jebkura ražošanas sfēra cieš no tā, ka šīs līnijas ir pārtrūkušas. Viens no pirmajiem mūsu zinātnieku uzdevumiem būtu apgādāt Latviju ar savām izejvielām. Silikātmateriāli, polimērmateriāli, metālpulveri. Nepieciešamas savas krāsas, savas lakas, eļļas, sērskābe. Ja mums to nebūs, apstāties gan ķīmiskā rūpniecība, gan tekstilrūpniecība, gan celtniecība un mēbeļu ražošana. Domājam par naftas pārstrādes rūpnīcas celtniecību, tādēļ mums jābūt gataviem ražot gumiju, sintētiskās šķiedras, visdažādākos naftas pārstrādes produktus. Arī sintētiskos grīdas klājumus un mēbeļu audumus. Neko jaunu es nepateikšu koksnes ķīmijiem, viņi vienmēr strādājuši ar pašmāju izejvielām, taču no viņiem mēs gaidām idejas, kā vietējo kurināmo racionālāk izmantot enerģētiskā.

— Lai Dānijas karalienei nebūtu jānorāda uz sapelējušām salmu stīrpām fīrumos!

— Tas jau vispār ir nesaimnieciskuma kalngals — gadu no gada atstāt salmus tīruma malā.

— Un kāpēc ne, ja kolhozs maksāja kapeiku par kilovatū!

— Tas jau bija tas absurds — jo tālāk no enerģijas ražotāja, jo lielāki zudumi tīklos, jo lētāka maksa. Kardinali jāpārskatīto siltumapgāde — no lieliem centralizētiem monstriem uz mazām, ekoloģiski un ekonomiski pārdomātām katlu mājām, ieskaitot pat tādas, kas pilsētā apkalpoju piecas sešas mājas un kuras uzturētu nevis pašvaldība, bet privātpašnieki. Viņi jau nu gan nebūtu ar mieru, ka virs caurulēm ziemā zaļo zāle, kā tas ir virs lielo TEC trasēm, kuru kalpošanas laiks jau ir beidzies. Vai jūs varat iedomāties, kas notiks Rīgā, kad cita pēc citas ies pušu lielās apakšzemes caurules? Kur nemsim jaunas? Agrāk tās vedām no Krievijas.

Viens no efektīvākiem enerģijas taupīšanas veidiem ir kontrole un uzskaitē, kam nepieciešami atbilstoši mēraparāti. Tad varētu realizēt arī maksu pēc dubulta tarifa — naktī lētāku nekā dienā.

Enerģijā svarīgi ir izmantot visu, kas vien mums ir pašiem savs. Arī mazo spēkstaciju enerģiju.

— Pirms dažiem gadiem jau Fizikāli enerģētiskais institūts deva slēdzienu — nav ekonomiski izdevīgi.

— Kad maksāja kapeiku par kilovatū, tad nebija. Nu uz to lietu jāskatās savādāk. Savā laikā jau likvidēja arī pēckara gados uzbūvētās mazās HES. Rūpnīcu, kurā tām ražoja turbīnas, pārveidoja par ķīmiskās mašīnbūves rūpnīcu. Nu tas viss jāatjauno, protams, mūsdienīgā kvalitātē.

— Taupība, mazās HES, vēl kāds vēja rotors. Bet ar to faču līdzēts būs visai maz. Tāfad tomēr — jaunas TEC, Daugavpils HES un AES!

— TEC — Liepājā un Bolderājā. Obligāti — pie ostām, jo ogles nāks ar kuģiem, nevis no Austrumiem pa dzelzceļu. Ja man personīgi būtu jāizšķiras starp Daugavpils HES un AES, es nešaubīdamies dotu priekšroku AES. Es pats biju Daugavas HES kaskādes galvenais ekonomists un ļoti labi sapratu, ko vissavienības iespēlētais projekts izdarītu ar Daugavu tās visskaistākajā posmā. Turklāt tas jau nebūtu arī nekāds atrisinājums, jo tā bija tāda pati sastrēgumstacija kā Pļaviņas. Domāju, ka pie AES idejas mēs kādreiz atgriezīsimies. Varbūt, ka tās būs nelielas jaudas AES, tādas kā, piemēram, atomledlaužos, iegremdētas dziļi zemē — 50 m dziļā šahtā vai vēl dziļāk. Tas varbūt nebūs tik drīz, bet ģeoloģiskās izpētes darbi būtu jāskā nekavējoties, jo arī tie aizņem zināmu laiku.

— Mums jau pieredze ir. Atbrauc projektētāji no Ukrainas, iedzen Pāvilstā zemē mietu un paziņo, ka te tiks būvēta atomstacija, un nu tik apkārtējiem būs laime — varēs dzīvot labiekārtotā atomciematā, ne sliktākā kā Pripete. Kas par to, ka tur atrodas tektonisko lūzumu zona.

— Tieši tāpēc jau izpēte nepieciešama.

Ja runājam par to, kā zinātnei noturēties virs ūdens, tad izeja ir viena — jārada pašiem sava ražošanas bāze. Silikātniekiem tāda, piemēram, varētu būt bioloģiski aktīvu silikātmateriālu ražošana zobu un kaulu profēzēm. Tam nav vajadzīgas milzu ražotnes. Radioelektronīki varētu atvērt nelielus uzņēmumus, kur veic individuālus darbietilpīgus pasūtījumus, pēc kuriem liels pieprasījums visā pasaulē un ar kuriem nav izdevīgi nodarboties lielām firmām — teiksim, tehnikas iekārtas aviācijai vai pašai zinātnei. Jāizmanto tas, kas pie mums ir salīdzinoši lēts — cilvēka rokas. Masu produkcijas jomā mēs neesam konkurētspējīgi, bet tāda zinātnietilpīga un darbietilpīga produkcija, kur nepieciešama liela mobilitāte un ātra ražošanas pārkārtošana, mūsu rokām un galvām ir pa spēkam. Protams, bez Rietumu firmu līdzdalības un kapitālieguldījumiem neiztik.

— Tāfad, kā feica Edgars Liepiņš, vajag rakt!

ZS valdē

Zinātnieku savienības valdes sēdē nolēma masu informācijas līdzekļos paziņot: kā sabiedriska organizācija ZS nepiedalās nevienā partijā vai savienībā, kas izveidotas Saeimas vēlēšanām. ZS biedriem ir tiesības kā privātpersonām izvēlēties kādu pirmsvēlēšanu programmu atbalstīt.

* * *

LZSP sēde notiks 1993. gada 15. aprīlī plkst. 18.00.

Paziņojumi

5. g. 23. aprīlī plkst. 13.00 notiks LU habilitācijas un promocijas padomes pedagoģijā atklātā sēde (Kronvalda bulv. 4, 252. auditorijā), kurā zinātnisko darbu kopumu habilitētā pedagoģijas zinātnu doktora grāda iegūšanai aizstāvēs Dr. paed.

DAINIS ZARIŅŠ

par tēmu «Bērnu muzikāli radošās aktivitātes veidošana un tās didaktiskie pamati».

Recenzenti: Dr. habil. paed., prof. J. Anspaks, Dr. habil. paed., prof. L. Keirāns, ped. zin. doktors, prof. V. Petrušins.

Ar zinātnisko darbu kopumu var iepazīties LU bibliotēkā.

Dr. habil. biol., prof. R. KONDRATOVICIS, padomes priekšsēdētājs

* * *

29. aprīlī plkst. 15.00 LU Fizikas un matemātikas fakultātē, Raiņa bulv. 19, 13. auditorijā notiks LU promocijas un habilitācijas padomes matemātikā atklātā sēde, kurā zinātnisko darbu kopumu habilitētā matemātikas zinātnu doktora grāda iegūšanai aizstāvēs Diferenciālvienādojumu un tuvināto metožu katedras vadītājs

prof. HARIJS KALIS

par tēmu «Speciālu skaitlisko metožu izstrāde un pielietošana matemātikās fizikas un hidrodinamikas problēmu risināšanā».

Recenzenti: Dr. habil. math. A. Buiķis, prof. M. Sapagovs (Viļņa), prof. M. Feistauers (Prāga).

Ar zinātnisko darbu kopumu var iepazīties LU, Raiņa bulv. 19, 137. ist., tālr. 228673.

Dr. habil. math. prof. A. BUIĶIS,

Habilitācijas padomes priekšsēdētājs

Latvijas mežu izmantošanas perspektīvas

Latvijas Zinātnu akadēmijas sēdes ierosinājumi

1. Latvijas Zinātnes padomei, realizējot Latvijas zinātnes koncepciju, uzskatīt mežzinātni, zinātni par koksni ieskaitot, par vienu no prioritārām Latvijas zinātnes nozarēm.

2. Latvijas Lauksaimniecības un meža zinātnu akadēmijai kopā ar Latvijas Zinātnu akadēmiju un Meža ministriju izstrādāt ekoloģiski un ekonomiski saskaņotu meža politiku Latvijā.

3. Meža ministrijai nodrošināt meža ekosistēmas daudzveidību un genofonda saglabāšanu.

4. Latvijas Lauksaimniecības un meža zinātnu akadēmijai un Meža ministrijai izstrādāt Latvijas nākotnes meža optimālo modeli, kokmateriālu pārstrādes izaudzēšanas teorētiskos pamatus, metodiku un tehnoloģiju.

5. Uzskatīt, ka Latvijā koksnes ķīmiskās pārstrādes virzienā galvenā vērtība jāpievērš celulozes un papīra ražošanai, uzceļot jaunu celulozes un papīra fabriku un rekonstrējot esošo Slokas CPF. Uzskatīt par iespējamu šim nolūkam izmantot 2—2,3 milj. m³ papīrmalakas, nekaitējot Latvijas meža resursiem.

6. Rūpniecības un enerģētikas ministrijai ieteikt atfistīt maztonnāžas koksnes un zaleņa pārstrādi — bioloģiski aktīvu vielu, furfurola, kokogļu, sveķproduktu u. c. iegūšanai, izmantojot koksnes pārpalikumus, tādējādi būtiski neietekmējot koksnes bilanci republikā.

7. Pievērst uzmanību speciālistu apmācībai mežkopības, mežizstrādes un koksnes pārstrādes virzieniem RTU, LLU un jaunizveidojamā Latvijas Akadēmiskajā universitātē.

8. Latvijas Zinātnes padomei un Izglītības ministrijas Zinātnes departamentam ieteikt atbalstīt valsts programmas «Meža resursi» izstrādi kā vienu no Latvijas fautsaimniecības attīstības nodrošinājuma pasākumiem, kas varētu kļūt par svarīgu nacionālā ienākuma avotu.

KONFERENCES

NATO starptautisko zinātnisko apmaiņas programmu ietvaros var pieteikties uz 1993. gada konferencēm visās zinātnes nozarēs.

Ar piedalīšanās noteikumiem un konferenču sarakstu var iepazīties ZA Prezidijā pie akadēmijas sekretāra ANDREJA SILIŅA.

